

Приказ

ТЕМАТСКИ ЗБОРНИК ИСТРАЖИВАЊА У ШКОЛИ

*др Ивана Ђерић и др Славица Максић (ур.) (2018).
Београд: Институт за педагошка истраживања, 234 стр.*

Институт за педагошка истраживања из Београда објавио је 2018. године тематски зборник *Истраживања у школи* (234 стр.), чији су рецензенти проф. др Оливера Гајић (Универзитет у Новом Саду), проф. др Наташа Вујисић-Живковић и проф. др Шефика Алибабић (Универзитет у Београду).¹ Зборник представља другу публикацију у области истраживања у школском контексту, започету 2016. године објављивањем зборника *Развој истраживачке праксе у школи*, проширујући га концептуално-емпиријским доприносима и новим скупом инструмената намењеним практичарима. Увођење истраживачке праксе у школе је у складу са савременим моделом образовног система који, између осталих, почива на широко

¹ Зборник представља резултат рада на пројектима *Од иницијације иницијативе, сарадње и сиваралаштва у образовању до нових улога и идентитета у друштву* (бр. 179034) и *Унапређивање квалитета и дослушности образовања у процесима модернизације Србије* (бр. 47008), чију је реализацију финансирало Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије (2011–2018).

промовисаним идејама демократичности, партиципативности, децентрализованог функционисања и подстицања агенсности актера у локалном школском контексту да самостално унапређују заједницу којој припадају.

У уводном раду приказане су потенцијалне добити које би настале *трансформацијом школе у истраживачку заједницу* у којој би актери са обеју страна образовног процеса – како наставници, стручни сарадници и директори, тако и ученици – преузели улоге истраживача и потом агенса унапређења свог васпитнообразовног окружења. Осим аргумената у прилог важности развијања „културе истраживања“ у школама ауторка Ивана Ђерић нуди анализу неких предуслова за то, као и примере успешне реализације ове идеје у другим земљама. У наредном раду иста ауторка описује компатибилност основних претпоставки *аудиовизуелне истраживачке методологије* са улогом рефлективног практичара и нуди, као пример, две технике за прикупљање

података у аутоетнографском истраживању у школама. Извођење *акционог циклуса уз коришћење дневника бележака*, који су описали Миља Вујачић, Ивана Ђерић и Владета Милин, такође је веома погодно за чланове школске заједнице који желе да уведу иновације у васпитнообразовну праксу и одрже их. Попут аутоетнографске методе, овај приступ може послужити као широк истраживачки оквир у којем школски актери потом, према својим потребама, могу користити различите појединачне поступке описане у другим радовима.

Као помоћ у реализацији потребе за целоживотним учењем, које спада у главне захтеве постављене пред практичаре у савременим образовним системима, школској заједници може послужити *Инструмент за планирање стручног усавршавања наставника*, приказан у раду Душице Малинић, Соње Бањац и Тање Шијаковић. Средство које стручни органи могу користити ради боље организације и адекватније расподеле одговорности у раду

школе јесте *Мрежа ситуационих ресурса*, коју су понудили Драган Весић, Владимир Џиновић и Николета Гутвајн. Ова техника, настала у оквиру психологије личних конструката, помаже да се сваки задатак додели особи која би га најуспешније извела и да се задаци равномерно расподеле на све чланове тима. Истраживање о томе какве *метафоре о знању* користе ученици омогућава увид у то како они виде знање које усвајају и своју улогу у томе. Јелена Павловић приказује како се метафоре могу истраживати у фокус групама, дајући водич који школски актери могу користити како би се, применом ових метафора, подстакле жељене промене у процесу наставе и учења. Емпиријски аргументујући важност *уважавања интересовања ученика* у школском раду за мотивацију, истрајност, овладавање облашћу и креативну продукцију, Славица Максић нуди смернице и инструменте за истраживање и деловање на интересовања и ставове ученика према одређеној дисциплини.

Стручњацима који желе да унапреде *дијалој у настави* може користити рад Владете Милина, у којем је он описао своју микроетнографску студију начина на који ученици и наставници виде овај процес, предлажући инструменте и вредне смернице за даља истраживања ове теме. Инструмент за *појасицање развоја сарадничких компетенција* код ученика, које су на индивидуалном нивоу значајне за конструкцију знања и когнитивни развој, а које је међународна заједница уврстила у курикулум кључних компетенција потребних за учешће у савременом друштву, за практичаре-истраживаче припремила је

Смиљана Јошић. У последњем раду школски актери који организују интегрисану и интердисциплинарну наставу могу наћи тест за мерење још једне кључне међупредметне компетенције ученика – *еколошке њисмености*, који је Јелена Станишић, по угледу на међународне евалуативне студије, развила у три когнитивна домена: знање, разумевање и примена.

У приказаним радовима обухваћени су различити релевантни аспекти извођења истраживања у школама, која се виде као полазиште за *иновирање* школске праксе – од анализе добити коју би стручњаци остварили применом модела практичара-истраживача, преко прегледа неких од потребних услова за то, до успешних примера и инструмената намењених наставницима, стручним сарадницима и директорима. Осим теоријског разматрања, посебна вредност *Зборника* јесте у томе што он представља ретку збирку *конкретних алаја* широке намене које школски актери могу користити. Њиме аутори нуде не само декларативне смернице о томе *шта треба чинити* већ и конкретне процедуре о томе *као то извршити*, дајући директан допринос развоју капацитета наставника, стручних сарадника и образовних лидера за увођење истраживања, и на њима заснованих иновација, у свакодневно школско функционисање. Овај *Зборник* истраживачку улогу теоријски проширује и на ученике, заговарајући, како учење путем истраживања у оквиру наставе, тако и партиципацију ученика у управљању животом школе кроз учешће у истраживањима на нивоу школске заједнице.

Споменимо и нека, за реализацију идеје о школи као микроистраживачкој заједници, потенцијално важна питања која су у овом и претходном зборнику сличне тематике наговештена. Какве поруке школи пристижу са нивоа образовне политике, а у вези су са истраживачком праксом у школи? Примера ради, како се истраживачка пракса уклапа у критеријуме по којима систем вреднује школу – нпр. у домене екстерног вредновања школа. Да ли су „култура истраживања“ и „истраживачки поглед на свет“ подржани законодавним оквиром и одликама реалног окружења у којима се изводи процес учења и наставе или правни и практични оквир у неким аспектима постављају баријере развоју истраживачке праксе у школама? Какав је, из перспективе школских актера, однос потребних улагања, са једне, и добити од развијања истраживачке праксе у школама, са друге стране, и каква је њихова *мотивација* за такву праксу? Један смер будућег научног рада у овој области могао би обухватити систематску анализу постојећих подршки у систему и баријера за увођење истраживања у школе. Чини се да је оваква анализа неопходан корак ка развијању образовно-политичких и практичних интервенција ради подршке имплементацији овог модела, којим би уложени напори у увођење истраживачке праксе у школској заједници били успешни, и од којих би, на крају, читав образовни систем и наша друштвена заједница у целини имали добити.

Сања В. Грдић
Институт за педагошка
истраживања